

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนห้องเรียนละ 1 คน ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา ปีการศึกษา 2547 มีผลสรุปดังต่อไปนี้

สรุปโดยภาพรวมแล้ว สภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การแสดงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ รองลงไปคือด้านกระบวนการเรียนการสอน ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลมีการปฏิบัติน้อยที่สุด แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละด้านมีระดับการปฏิบัติเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ สูงกว่าร้อยละ 80 ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ มีระดับความเห็นด้วยถึงร้อยละ 93.88 ข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุดเช่นเดียวกันคือ ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดหาสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเพียงพอ สรุปการปฏิรูปการเรียนรู้ในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด โดยเฉพาะครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำที่ดี ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนกับนักเรียน ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดในความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน คือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองเคยมาร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอนในบางครั้ง ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดในความคิดเห็นของนักเรียนก็คือ ครูได้พานักเรียนไปร่วมงานในชุมชนในบางครั้ง

2. ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะครูมีการวัดผลประเมินผลจากผลงานของนักเรียน ครูพยายามให้นักเรียนทำข้อสอบโดยการคิดวิเคราะห์และครูมีการวัดผลประเมินผลหลังสิ้นสุดการเรียน ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนกับนักเรียน ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดเกณฑ์ประเมินผลการเรียน ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนกับนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

3. ด้านเจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า มีผู้เห็นด้วยเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะการเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ และการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การทอหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาได้ และการที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างหลักสูตรด้วยตนเอง ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนกับนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

4. ด้านการแสดงผลงานของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะผู้บริหารมีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารสนับสนุนให้จัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ผู้บริหารติดตามผลการวัดและประเมินผลตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการบูรณาการการเรียนการสอน และผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานของครูและนักเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีระบบนิเทศภายในช่วยเหลือครูในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะที่สำคัญสำหรับผู้บริหาร คือ ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอและควรให้ครูมีงานพิเศษน้อยลง เพื่อจะได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบประเด็นสำคัญ ๆ ของสภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน และบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ในภาพรวมแล้วบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการมีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทาง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนให้จัดแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การติดตามผลการวัดและประเมินผลตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมให้มีการบูรณาการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานของครูและนักเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน แสดงว่า ผู้บริหารได้แสดง

บทบาทในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวไว้ เช่นเดียวกับคณะอนุกรรมการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้ให้ความเห็นว่า ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหาร

สำหรับการปฏิรูปการเรียนรู้ในแต่ละด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า ในภาพรวมแล้วมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำที่ดี ดังที่การประชุมข้อปฏิบัติการด้านการศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 7) เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2544 ได้เสนอไว้ข้อหนึ่งว่า ครูผู้สอนควรใช้วิธีการสอนแบบที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้แนะนำ ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองมาร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอน อาจจะเนื่องมาจากประชาชนทั่วไปในชุมชนไม่ค่อยกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ส่วนมากมักจะทำตัวเป็นผู้ฟังที่ดี เรื่องต่างๆ จึงมักจะถูกครอบงำจากโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ โอวาท สุทธนารักษ์ (2530) ที่ว่าระบบการศึกษาทำลายล้างภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะการครอบงำทางความคิดและทางวัฒนธรรม อีกประการหนึ่ง ในสภาพชุมชนที่ยังเป็นสังคมชนบท ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการเรียนการสอนคือ สมาชิกของชุมชนจำนวนมากตกอยู่ในสถานะความยากจน ไม่ได้รับการศึกษา ไม่ทันโลก ต้องสละเวลาอยู่กับการทำมาหากิน ใช้แรงงานมากกว่ากำลังความคิด ลักษณะนิสัยเป็นคนพูดน้อย อวดทน มีความเกรงอกเกรงใจสูง ภาวะเช่นนี้จึงขาดความกระตือรือร้นที่จะปกป้องรักษาผลประโยชน์

ส่วนนักเรียนที่มีความคิดเห็นว่า ครูได้ปฏิบัติน้อยที่สุดในการพานักเรียนไปร่วมงานในชุมชนซึ่งตรงกับที่ เสริมศรี ไชยศรี (2528) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องมาจากครูผู้สอนยึดมั่นในหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น โดยยึดคิดว่า การเรียนการสอนเกิดขึ้นได้เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น ซึ่งหมายถึง การเรียนในห้องเรียนและยึดตำราเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้มากเกินไป

สำหรับการวัดผลและประเมินผล พบว่า ในภาพรวมแล้วมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะครูมีการวัดผลประเมินผลจากผลงานของนักเรียน ครูได้พยายามให้นักเรียนทำข้อสอบโดยการคิดวิเคราะห์และครูมีการวัดผลประเมินผลหลังสิ้นสุดการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ใหม่ที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544) ได้เปรียบเทียบไว้ ส่วนที่มีการปฏิบัติ

น้อยที่สุด คือ ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดเกณฑ์ประเมินผลการเรียน ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากว่า ครูไม่ใช่กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามที่ กษมา วรวรรณ ณ อรุณยา (2539) ได้เสนอแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประไพ แก้วนาวิ ครูโรงเรียนโพธิ์คีรีราชศึกษา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ให้ความเห็นว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดหมายถึง การให้โอกาสผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด รวมทั้งการคิดเกณฑ์ประเมินผลด้วย อีกประการหนึ่ง การรายงานผลการประเมินโดยบอกถึงความก้าวหน้าเป็นรายบุคคล ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544) ได้เปรียบเทียบการวัดผลประเมินผลระบบเดิมกับ วิทยาลัยศานีใหม่ไว้

ส่วน เจตคติต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมแล้วมีผู้เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการเรียนรู้เกิดได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ และการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งแสดงว่า ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน ได้ปรับแนวความคิดตาม การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ไม่ยึดติดกับเวลาและสถานที่ และมีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ การทอหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถทำให้ มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาได้ ซึ่งขัดแย้งกับ ประเวศ วะสี (2543) ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า การเรียนโดยการทอหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาได้ เพราะโลกแห่งความจริงกับโลกแห่งวิชาต่างกัน การเรียนโดยการเอาวิชาเป็นตัวตั้งทำให้แยกตัวออกจากความเป็นจริงของชีวิตและสังคมที่ซับซ้อนและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่วนที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด อีกประการหนึ่งคือ การที่ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างหลักสูตรด้วยตนเองซึ่งขัดแย้งกับ สุภรณ์ สุภาพงศ์ (2544) กล่าวว่า ครูตามหลักสูตรใหม่จะต้องเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ อาจจะดูตัวอย่างของคนอื่นได้แต่ต้องถือหลักว่า คนสอนควรเป็นคนออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้เอง ถึงคนอื่น ออกแบบมาให้ครูก็ต้องปรับให้เป็นหลักสูตรของตนเอง โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ ครูจะต้องวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระ ปรับให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของโรงเรียน และชุมชน

นอกจากนี้ บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมแล้วมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทาง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนให้จัด แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การติดตามผลการวัดและประเมินผลตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้

อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการบูรณาการการเรียนการสอนและผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานของครูและนักเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับผู้เรียนและครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญโรงเรียนที่มีแผนงานในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา บริหารจัดการให้เอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นห้องเรียน ส่วนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การจัดให้มีระบบนิเทศภายในช่วยเหลือครูในด้านหลักสูตรและจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวไว้ ประกอบกับที่ประชุมคณะกรรมการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2547 เห็นว่า ในเรื่องของการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหาร เพราะถึงแม้ครูจะคิดได้อย่างไร แต่ผู้บริหารไม่สนับสนุน งานก็ไม่เดิน ดังนั้น การบริหารจัดการจึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าปรับปรุงผู้บริหารได้ 1 คนจะช่วยครูได้ 50 คน และครู 1 คนจะช่วยเด็กได้เป็นพันคน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

การปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนแจ้ห่มวิทยา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมาร่วมแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอน
2. ควรพานักเรียนไปร่วมงานในชุมชนในบางครั้ง เช่น ในโอกาสมีงานประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริง โดยให้ทำการศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ตามที่ครูมอบหมาย
3. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดเกณฑ์ประเมินผลการเรียน
4. มีการรายงานผลการประเมินโดยบอกถึงความก้าวหน้าเป็นรายบุคคล
5. ควรปรับเจตคติของครูผู้สอนให้ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด

6. ควรให้ครูพยายามสร้างหลักสูตรด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา
แนะนำอย่างจริงจัง

7. ควรให้มีการนิเทศภายในอย่างจริงจังและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ควรศึกษาในเชิงลึกเฉพาะเรื่อง เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น

1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้
2. การจัดแหล่งเรียนรู้
3. การนิเทศภายใน
4. การวัดผลและประเมินผล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved